

Nr 175.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anslag till dränering och anläggning av trädgård å folkskoleseminariets i Falun tomt; given Stockholms slott den 4 april 1913.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå Riksdagen

att för beredande av erforderliga medel till dränering och anläggning av trädgård å folkskoleseminariets i Falun tomt anvisa på extra stat för år 1914 ett belopp av 18,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott, och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÅRD,
 Statsråden: PETERSSON,
                   SCHOTTE,
                   BERG,
                   BERGSTRÖM,
                   PETRÉN,
                   STENSTRÖM,
                   LARSSON,
                   SANDSTRÖM.

 Föredragande departementschefen, statsrådet Berg anförde vidare:

Anslag
 till dränering
 och anlägg-
 ning av träd-
 gård å folk-
 skolesemina-
 riets i Falun
 tomt.

Då jag vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari innevarande år anmälde de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens åttonde huvudtitel för år 1914, hemställde jag under punkt 174, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att i avbidan på proposition angående dränering av folkskoleseminariets i Falun tomt och anläggning av trädgård därstädes beräkna för berörda ändamål på extra stat för år 1914 ett belopp av 18,000 kronor.

Denna min framställning blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Ifrågavarande anslagsäskande grundade sig, såsom jag vid nämnda tillfälle meddelade, på en av vikarierande rektorn vid seminariet i Falun gjord framställning, vilken av domkapitlet i Västerås med skrivelse den 2 oktober 1912 överlämnats till Kungl. Maj:t och vari vikarierande rektorn hemställt

om beredande av medel för trädgårdens iordningställande och tomtens dränering vid seminariet. För ifrågavarande ändamål hade i nämnda framställning följande belopp angivits såsom behövlige:

för tomtens dränering samt anordnandet av vattenposter för trädgårdens behov enligt utredning och kostnadsförslag av stadsingenjören E. Johnsson i Falun	kronor 15,202: 80
» trädgårdsanläggning enligt utrednings- och kostnadsförslag från trädgårdskonsulenten I. Skogström i Stockholm	» 11,800: —
» växthusbyggnad enligt kostnadsförslag (alternativ 1 eller 3) upprättat av trädgårdsmästaren E. J. Lindberg i Falun	» 6,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 33,002: 80

Enligt ett alternativt förslag för växthusanläggningen hade kostnaderna därför beräknats till 4,500 kronor, vadan vid val av detta alternativ beloppet skulle minskas med 1,500 kronor.

Sedan jag vid berörda tillfälle lämnat dessa upplysningar, anförde jag till statsrådsprotokollet:

I den kostnadsberäkning, som låg till grund för 1911 års Riksdags beslut att bevilja anslag till inköp av tomt och uppförande av nya byggnader för folkskoleseminariet i Falun, var upptagen en post å 15,000 kronor till »planering och stängsel». Att i denna post icke inräknats några kostnader för anläggning av trädgård är tydligt. I allmänhet hava icke heller sådana kostnader tagits i beräkning vid framläggande av propositioner rörande seminariebyggnaders uppförande, utan särskilt anslag för sådant ändamål har begärts och beviljats under byggnadsarbetets gång eller efter dess avslutande. Att så måste bliva fallet även i fråga om seminarieanläggningen i Falun var mig tydligt. För övrigt hade jag erfarit, att under byggnadsarbetets gång tomtområdet befunnits i vissa hänseenden mindre lämpligt, än som väntats, särskilt på grund därav, att detsamma visat sig delvis vattensjukt, varför särskilda åtgärder för dess dränering komma att bliva erforderliga.

Jag hade emellertid icke tänkt mig, att de för områdets dränering och trädgårdsanläggning nödiga kostnaderna skulle bliva så stora, som den inkomna framställningen anger. Det har därför synts mig nödvändigt, att de föreliggande planerna och kostnadsförslagen underkastades en sorgfällig granskning, innan framställning i ämnet gjordes till Riksdagen. Som denna granskning ännu icke är avslutad, är jag nu icke i tillfälle att framlägga något slutgiltigt förslag. Så mycket anser jag emellertid på grund av förberedande undersökning vara klart, att en avsevärd reduktion kan och bör ske i det för trädgårdens ordnande begärda beloppet, dels därigenom att växthusanläggningen tills vidare icke kommer till utförande, dels därigenom att trädgårdsanläggningen för närvarande inskränkes till det oundgängliga; därest ett icke alltför knappt årsanslag anvisas till trädgårdens underhåll, kan ju anläggningen sedermera under årens lopp småningom utvidgas och fullständig. De upplysningar,

jag inhämtat, synas giva vid handen, att de under den närmaste tiden oundgängligen nödvändiga kostnaderna för dränering och trädgårdsanläggning kunna antagas uppgå till omkring 18,000 kronor.

Sedan den erforderliga granskningen av det framställda anslagskravet numera slutförts, synes ärendet föreligga i sådant skick, att framställning i ämnet kan göras till Riksdagen.

Först har jag då att meddela, att reducerade kostnadsförslag på begäran ingivits såväl beträffande tomtens dränering och anordnandet av vattenposter för trädgårdens behov som beträffande trädgårdsanläggningen. Vid dessa kostnadsberäkningars utförande har man utgått dels därifrån, att allestädes, där sådant kunnat ske utan minskning av anläggningarnas effektivitet, mindre kostsamma förfaringssätt beräknats komma till användning än de ursprungligen tänkta, dels ock därifrån att sådana arbeten tillsvi-dare skulle anstå, vilka icke omedelbart vore nödvändiga för tomtområdets användning såsom lek- och idrottsplats och för undervisningen i trädgårds-skötsel. Nämnda kostnadsberäkningar torde få biläggas handlingarna i ärendet.

Enligt den förnyade kostnadsberäkningen rörande *tomtens dränering*, vilken liksom den tidigare ingivna utförts av stadsingenjören E. Johnsson i Falun, skulle kostnaderna för grundvattendränering och för anordnandet av vattenposter för trädgårdens behov, vilka förut beräknats till 15,202 kronor 80 öre, kunna reduceras till i runt tal 12,225 kronor. Minskningen härleder sig, enligt vad ingenjören Johnsson meddelat, därav, att dels ett antal dräneringsledningar i skogsterrängen norr om seminariabyggnaden, vilkas utförande utan olägenhet ansetts kunna uppskjutas, tills nämnda område kommer att ordnas, utgått ur förslaget, dels en del ledningar inom köksträdgården samt alla ledningar inom lekplatsen med undantag av en huvudledning beräknats att utföras av tegelrör i stället för av rullsten, dels huvudledningarnas mått något minskats, dels ock en samlingsbrunn borttagits och övriga brunnar beräknats utförda av stengods i stället för av betong. Genom dessa förändringar kommer enligt Johnssons åsikt dräneringens effektivitet icke att försämrans.

Den nya kostnadsberäkningen beträffande *trädgårdsanläggningen* har, i huvudsaklig anslutning till det förut ingivna, av trädgårdskonsulenten I. Skogström utarbetade förslaget, vilket slutade å ett belopp av 11,800 kronor, utförts av seminariets lärarinna i trädgårdsskötsel Elisabet Tingvall. Nämnda kostnadsberäkning upptager de arbeten, som för det närvarande måste anses oundgängligen nödvändiga, nämligen en del fyllnings-

och schaktningsarbeten, anläggning av vissa vägar och gångar, anordnande av skyddsplantering och häckar samt bearbetning och gödning av de till fruktträdgård och skolträdgård avsedda områdena. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas uppgå till 4,281 kronor.

Beträffande uppförande av *växthusbyggnad* föreligger intet annat förslag än de förutnämnda tre alternativen, av vilka det ena skulle betinga en kostnad av 4,500 kronor, de andra båda vardera en kostnad av 6,000 kronor.

Över de sålunda föreliggande förslagen och kostnadsberäkningarna rörande ifrågavarande arbetens utförande har överintendentensämbetets yttrande inhämtats. Ämbetet har i sitt den 11 februari 1913 dagtecknade utlåtande anfört:

Vad först angår de till ärendet hörande ritningarna har överintendentensämbetet icke funnit skäl till annan erinran, än att platsen framför seminariets huvudbyggnad synes ämbetet böra ordnas i mera överensstämmelse med sagda byggnads monumentalitet, än vad ortförslaget utvisar, eller på sätt vidlagda, inom ämbetet utarbetade ritningsblad närmare giver vid handen.

Beträffande vidare de föreliggande kostnadsförslagen torde, vad rörer de senast inkomna lägre förslagen till dränering, vattenledning och trädgårdsanläggningar, böra framhållas, att förslaget till utförande av trädgårdsanläggningarna är så lågt, att alltför många arbeten därvid måste ställas på framtiden, vadan förslagets slutsumma, 4,281 kronor, lärer böra höjas med 1,500 kronor eller till 5,781 kronor.

Vidkommande slutligen den drivhusanläggning, varom i detta ärende är fråga, har ämbetet ansett icke något vara att invända mot densamma.

Det återopade ritningsbladet var bifogat ämbetets utlåtande.

I mitt förut återgivna yttrande till statsrådsprotokollet för den 14 januari innevarande år erinrade jag därom, att dels något anslag till anläggning av trädgård å den nya seminarietomten icke inräknats i de av Riksdagen äskade anslagen för nybyggnadsarbetena å densamma, dels tomtområdet befunnits i vissa hänseenden mindre lämpligt, än som väntats, särskilt på grund därav, att detsamma visat sig delvis vattensjukt. En reducering av de vid nämnda tidpunkt föreliggande kostnadsberäkningarna ansåg jag möjlig åtminstone i fråga om det för trädgårdens ordnande begärda beloppet på det sätt, att trädgårdsanläggningen för det närvarande inskränktes till det oundgängliga och anläggningen av växthus tillsvidare uppskötes.

Av de nu föreliggande nya kostnadsberäkningarna och det av överintendentensämbetet avgivna yttrandet framgår, att de från början ifrågasatta beloppen kunna utan större olägenhet rätt väsentligt reduceras.

Departement-
schefen.

Vad först angår kostnaderna för *dränering* och anordnandet av vattenposter för trädgårdens behov kan ju även det belopp, som nu beräknats såsom erforderligt, anses ganska högt. Jag har emellertid redan framhållit, att tomten befunnits vara vattensjuk och därför i behov av en omsorgsfull och kraftig dränering. I själva verket har, enligt vad jag erfarit, vattenflödet på tomtområdet visat sig vara så starkt, att det vållat åtskilliga svårigheter under byggnadsarbetet och att någon användning av området vare sig som lek- och idrottsplats eller för trädgårdsändamål icke är möjlig, därest icke en synnerligen effektiv utdikning därav kommer till stånd. Dräneringsarbetets utförande är sålunda en oundgänglig förutsättning för att tomten skall kunna användas för det med densamma avsedda ändamålet, och därest detta arbete skall bliva tillräckligt verksamt och hållbart, kan enligt de sakkunnigas mening någon ytterligare nedsättning i kostnadsberäkningen icke ske.

Den reducering i de för *trädgårdens ordnande* erforderliga arbetena, vilken vidtagits i det senast ingivna kostnadsförslaget, har, såsom de förut meddelade siffrorna utvisa, varit synnerligen kraftig. Överintendentsämbetet har ock ansett, att förslaget är så lågt beräknat, att alltför många arbeten därvid måste ställas på framtiden, varför ämbetet ansett förslagets slutsumma, 4,281 kronor, böra höjas med 1,500 kronor eller till 5,781 kronor. Jag ansluter mig härutinnan till överintendentsämbetet. I jämförelse med de belopp, som anvisats för anläggning av trädgårdar vid vissa andra seminarier, är även det sist angivna beloppet synnerligen knappt. Jag erinrar om att för liknande ändamål anvisats år 1906 till seminariet i Härnösand 8,000 kronor och år 1908 till seminariet i Stockholm 8,539 kronor 28 öre. Klart är ock, att även om det av överintendentsämbetet föreslagna beloppet nu beviljas, blott de grundläggande arbetena för trädgårdens ordnande därmed skola kunna bekostas och att sålunda under de närmaste åren ifrågavarande arbeten måste fullföljas, därest tomtområdet skall kunna bliva till avsett gagn för seminariet. Detsamma torde därför under de närmaste åren böra tilldelas ett något större årsanslag till trädgårdens underhåll, än som kunde vara erforderligt, om hela trädgårdsanläggningen nu på en gång fullbordades. Då anslagshöjningar i anledning av seminariets överflyttning till de nya lokalerna framdeles skola av Riksdagen äskas, blir det anledning återkomma till denna fråga.

Vad slutligen angår det framkomna förslaget om *uppförande* å seminariets område *av ett mindre växthus*, är jag fortfarande av den åsikt, som jag angivit i mitt förut åberopade yttrande till statsrådsprotokollet, nämligen att detta förslag nu icke bör komma till utförande. Jag håller visserligen före, att en mindre växthusbyggnad vid seminariet skulle bliva

till avsevärt gagn såväl för trädgårdsskötseln som framför allt för den biologiska undervisningen under den tid av året, då växter icke kunna uppdragas på kalljord. Det synes mig dock riktigast, att uppförandet av en sådan byggnad får anstå, till dess arbetet med huvudbyggnaderna avslutats och det visat sig, om det för sistnämnda ändamål beviljade anslaget kommer att lämna något överskott, vilket då skulle kunna användas för växthusbyggnaden. Jag vill tillägga, att jag gjort mig förvissad därom, att det förslag till växthusbyggnad, som bland de framställda alternativen synes mig äga företräde, nämligen dess uppförande såsom en utbyggnad å gymnastikhusets baksida, kan utföras framdeles lika väl som nu och utan någon väsentlig kostnadsökning.

De anslag, som enligt min mening nu erfordras för ordnandet av tomtområdet vid folkskoleseminariet i Falun, äro sålunda dels för dränering samt anordnande av vattenposter för trädgårdens behov 12,225 kronor, dels ock för anläggning av trädgård 5,781 kronor, tillhopa 18,006 kronor eller i runt tal 18,000 kronor, vilket sistnämnda belopp också i årets statsverksproposition reserverats för ändamålet.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för beredande av erforderliga medel till dränering och anläggning av trädgård å folkskoleseminariets i Falun tomt anvisa på extra stat för år 1914 ett belopp av 18,000 kronor.

Vid bifall härtill lärer hinder ej möta för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1913 förskottsvis utanordna de belopp, som under nämnda år kunna bliva för det avsedda ändamålet erforderliga.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, bifalla; och skulle proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Holmström.
